

УДК 659.4:005](045)

Кальна-Дубінюк Т.П.,

докт. екон. наук, доцент, зав. кафедри аграрного консалтингу та сервісу
Національного університету біоресурсів і природокористування України

Розвиток ринку PR-консалтингу в Україні

Розглядаються особливості становлення та розвитку попиту та пропозиції консалтингових послуг в області PR в Україні. Розкривається один із популярних видів консалтингу – управлінський консалтинг та його основні групи: стратегічний консалтинг; операційний управлінський консалтинг; HR-консалтинг, тренінги і навчання; IT-консалтинг. Обґрунтовуються напрями вітчизняного ринку виділених груп консалтингових послуг та їх зарубіжні особливості. Визначаються чинники зростання інтересу до консалтингового супроводу бізнесу в будь-якій галузі і в першу чергу такий, як зростання конкуренції.

Ключові слова: консалтинг, ринок PR, прес-служби, агентства, консультанти, управлінський консалтинг, тренінги, конкуренція.

Паблік рілейшнз або зв'язки з громадськістю – одна із функцій менеджменту, що інтенсивно розвивається. Велика увага в цьому приділяється консультуванню, яке є актуальним. Спеціалісти нового класу – консультанти з PR технологій повинні вміти кваліфіковано оцінювати відношення з громадськістю, аналізувати комунікативні потоки будь-якої структури для налагодження позитивних відносин між структурою і її громадськістю за для успішного управління виробництвом, підвищення його конкурентоспроможності.

Значний вклад в становлення та розвиток PR-консалтингу зробили зарубіжні та вітчизняні вчені, серед яких Блэк С., Катлип Скотт М., Сентер Ален Х., Брум Глен. М., Berkman R., Kitch L. W., Д. С. Алексанов, В. М. Кошелев, В.Г. Королько, М.Ф. Кропивко, Г.Г. Почепцов та ін.[1-8].

Мета дослідження. Розкрити сутність PR-консалтингу, види його послуг, його проблеми та можливості розвитку в Україні.

Виклад основного матеріалу. Одним з найважливіших напрямів PR є консалтинг. Відомо, що 80% найкрупніших і багатших PR-агентств у світі – консалтингові. На Заході PR-консалтинг – дуже поширене явище. Оплата за PR-консалтинг там відбувається почасово, по аналогії з консалтингом в області юриспруденції або фінансовим аудитом. Консультант в області PR, як й у будь-якій іншій сфері, продає свій досвід і годину.

Можна виділити кілька видів діяльності, на стику яких зародилися вітчизняні PR: реклама, журналістика, участь у виставках, пряме поштове розсилання, проведення корпоративних вечірок, семінарів. Появі PR як окремого напрямку діяльності сприяв розвиток в Україні таких понять як стратегічний маркетинг і менеджмент-консалтинг.

Існувало 3 процеси, які привели до відділення ринку PR від рекламного ринку, що згідно експертних оцінок, остаточно відбулося в 2002 році.

По-перше, суб'єкти ринку (компанії, підприємства, організації, насамперед у комерційному середовищі) самостійно використали окремі елементи, прийоми й методи зі сфери PR у своїй практиці.

По-друге, у штаті компаній, підприємств, організацій з'явилися співробітники, відповідальні за PR-напрямок. Це міг бути, наприклад, директор, начальник відділу маркетингу, начальник відділу зовнішніх зв'язків, менеджер персоналу або секретар-референт. Важливо, що за PR хтось відповідав, комусь було доручено здійснювати зв'язок із зовнішньою й внутрішньою громадськістю. PR стає окремою стороною життя організації. Варто уточнити, що найбільш значимою зовнішньою групою громадськості для великих компаній, поряд зі споживачами, стали ЗМІ.

По-третє, з'явилися спеціалізовані PR-агентства.

Три названих процеси відбувалися одночасно, а не в хронологічному порядку. Так, перші іноземні PR-агентства з'явилися в Україні ще на початку 90-х років, перше українське PR-агентство — наприкінці 1997 року, а менеджери PR/відділи PR/PR-директори як масове явище — тільки після 2000 року.

Елементи PR компанії використовували у своїй практиці, починаючи із середини 90-х років і цей процес носив наростаючий характер. На ринку немає компаній, які хоча б раз за свою історію не застосували інструментарій PR — починаючи від участі у виставці й закінчуючи написанням прес-релізу. Активність різних ринків в області PR носить нерівномірний характер. Одні напрямки (комп'ютерний, автомобільний, медичний, поліграфічний, інші) більше розвинені щодо цього, інші (меблевий і будівельний ринки, промислове й с/г устаткування, інші) — менш. Причин цьому трохи, серед них — порівняно невисокий рівень конкуренції й насиченості ринку, наявність/відсутність сильної спеціалізованої преси.

В усьому світі основним кількісним гравцем ринку PR є менеджери PR у складі корпорацій (52% всіх PR-фахівців у США). А от якісний гравець, від якого залежить якість послуг і темпи розвитку ринку — спеціалізовані PR-агентства.

Багато питань викликають кількісні оцінки українського ринку PR і його ємність. По оцінках Publicity Creating, в Україні сьогодні діють до 500 PR-структур (включаючи оргкомітети виставок, прес-служби, інформаційні бюро), з них близько 50 — спеціалізовані PR-агентства. Провідні агентства розташовуються в Києві — це не більше 20 компаній (українських і мережних PR-агентств). Для порівняння — тільки в Москві налічується більше 200 спеціалізованих PR-агентств.

Приріст ринку PR в Україні становить 20-30% у рік — це в руслі світової тенденції прискорених темпів розвитку PR-індустрії, що, до речі, по темпах розвитку випереджає рекламну галузь. Наведені цифри не претендують на істину в останній інстанції, адже об'єктивних досліджень і статистики в Україні дотепер не існує.

Український ринок PR виріс зсередини, а самі технології не були «імпортовані» з-за кордону. У нас ринок PR довгий час існував як би у двох паралельних світах, які не перетиналися. «Верхівка» (приїжджі команди політ. технологів, мережні PR-агентства, мережні РА) жила сама по собі, вирішуючи питання виборів, підтримки програми приватизації, різних програм МФВ, ЄБРР і т.д. А середньо-великий вітчизняний бізнес жив сам по собі, поступово розвиваючись.

Сьогодні серед українських підприємств найбільшим попитом користується, управлінський консалтинг (або менеджмент-консалтинг). При цьому часто фірми, що пропонують даний вид послуг, трактують його абсолютно по-різному. Згідно міжнародної класифікації виділяють чотири основні групи управлінського консалтингу: стратегічний консалтинг; операційний управлінський консалтинг; HR-консалтинг, тренінги і навчання; IT-консалтинг.

Стратегічний консалтинг. Даним напрямком консалтингу є планування діяльності компанії в середньостроковій і довгостроковій перспективі. Безумовно, таке визначення є досить вузьким. У поняття «Розробка стратегії» можна включити створення і просування нового продукту, реструктуризацію, диверсифікацію діяльності, фінансову стратегію, маркетингову стратегію, організаційну або технологічну стратегію.

Стратегічне планування є найбільш відповідальним, і тому найбільш високооплачуваним видом консалтингових послуг. В Україні інтерес до стратегічного консалтингу динамічно зростає, проте спектр компаній-клієнтів поки що обмежується крупним і частково середнім бізнесом і галузями, в яких присутня жорстка конкуренція. Крім того, в умовах нестабільності вітчизняної економіки і нерегульованості правового поля стратегії розробляються переважно в середньостроковому тимчасовому проміжку.

Багато перетворень стає можливим здійснити лише шляхом проведення реінжинірингу бізнес-процесів. Даний термін, будучи практично невідомим кілька років тому, зараз активно упродовжується в словник українського бізнесу. Процес реінжинірингу може

включати об'єднання декількох операційних процедур в одну (горизонтальне звуження процесу), скорочення управлінської ієрархії (вертикальне звуження процесу), перерозподіл функціональних повноважень з метою підвищення ефективності і оперативності виконання обов'язків і ухвалення рішень. Всі ці перетворення ведуть до ліквідації неефективних операцій, усунення зайвого персоналу, спрощення і підвищення якості процесів, їх скорочення в часі і здешевлення.

Серед послуг операційного управлінського консалтингу високо цінуються послуги в області фінансового управління — управлінський облік і бюджетування. Нестримно зростає популярність аутсорсинга. Українські компанії високо оцінили результат від передачі деяких рутинних функцій консалтинговій фірмі і зосередження діяльності керівництва на вирішенні стратегічно важливих питань і завдань. Сьогодні найбільший попит має аутсорсинг бухгалтерського обліку, також підвищується інтерес до аутсорсингу у сфері управління персоналом, податкових розрахунків, «прокату директорів». При передачі обліку на аутсорсинг популярнішою доки є не повна, а часткова його передача.

Не рідкістю стала і постановка консалтинговою компанією організації і ведення бухгалтерського обліку. Даний комплекс процедур включає створення облікової політики, установку бухгалтерської програми, налаштування національних і міжнародних планів рахунків, створення податкового обліку, установку системи «Клієнт-банк» і інші процедури на вимогу замовника.

Всі послуги аутсорсинга є досить дорогими, але їх вартість слід порівнювати не лише з витратами на оплату праці внутрішнього персоналу, потреба в якому скорочується, а і з витратами на вчення своїх співробітників, програмне і технічне забезпечення, офісне устаткування, оренду приміщення, канцелярські товари, транспорт. До всього вище переліченого слід додати гарантію якості і високого професіоналізму що надаються зовнішніми фахівцями послуг, а також достовірність і адекватність представлених в обліку і звітності даних. В цілому популярність послуг управлінського консалтингу пояснюється виходом вітчизняних компаній на якісно новий рівень розвитку, інтеграцією в міжнародний бізнес, усвідомленням необхідності структурних перетворень усередині компанії з метою підвищення ефективності її діяльності і переходу на західні стандарти роботи.

HR-консалтинг включає послуги з підбору і оцінки кадрів, побудова системи мотивації, HR-аутсорсинг. Діяльність компаній, що спеціалізуються на наданні консалтингових послуг у сфері підбору і управління персоналом, спрямована на підвищення ефективності управління, покращання взаємодії і взаємин між співробітниками, створення згуртованих команд (team-building), побудову корпоративної культури, поліпшення системи взаємин з клієнтами, розробку програм підвищення кваліфікації, створення творчої атмосфери. Кадровий консалтинг в порівнянні з іншими видами консалтингових послуг не вимагає особливої кваліфікації консультантів, тому став одним з найбільш поширених в Україні видом послуг.

Останнім часом істотно зріс попит на тренінгові послуги. Попит визначає пропозиція, унаслідок чого різко збільшилася кількість навчальних компаній, і багато консалтингових фірм включили рядок «тренінги» в список послуг, що надавалися. В той же час якість пропонованих освітніх і тренінгових програм часто залишається під великим питанням у зв'язку з відсутністю достатнього досвіду по впровадженню, адаптації і використанню передових навчальних методик. Більшою популярністю тренінги користуються в комбінації з експертним або ж процесним консультуванням (наприклад, навчальні програми при постановці бюджетування, впровадженні систем автоматизації, реінжинірингу бізнес-процесів). Проте часто спостерігаються ситуації, коли компанія, яка займалася виключно тренінгами, починає надавати інші послуги з сфери консалтингу. При такій «диверсифікації» діяльності рівень професіоналізму зазвичай не відповідає заявленим компетенціям.

IT-консалтинг. Дане поняття узагальнює комплекс послуг у сфері інформаційних технологій. В першу чергу до них слід віднести розробку і впровадження автоматизованих систем управління підприємством, системну інтеграцію, проектування і установку комп'ютерних мереж (включаючи обчислювальні системи, локальні мережі, системи телекомунікації). Для автоматизації бізнес-процесів застосовуються як базові моделі, такі як MRP

і CRP (Material and Capacity Requirements Planning), так і інтегровані — MPR II, системи планування ресурсів підприємства ERP (Enterprise Resource Planning), CSRP (Customer Synchronized Resource Planning). Активно упроваджуються і спеціалізовані продукти, зокрема системи управління виробничими запасами DRP (Distribution Requirements Planning), SIC (Statistical Inventory Control), FRP (Finite Requirements Planning).

По деяких оцінках, послуги IT-консалтингу в Україні займають найбільшу частку ринку — до 35%. Проте така цифра є не зовсім коректною, оскільки більшість українських фірм, що спеціалізуються (за їх заявою) у сфері IT-консалтингу, є паралельно з цим продавцями певного програмного продукту, що протирічить самому поняттю «консалтинг» і його базовим принципам, таким як об'єктивність і незалежність. Ці поняття тут підміняються нав'язуванням клієнтові стандартного рішення за відсутності альтернатив. Якщо говорити про послуги IT-консалтингу на Заході, то фахівці цієї сфери, крім усього іншого, займаються комплексними аналітичними дослідженнями ринку високотехнологічної продукції і засобів телекомунікації, проводять оцінку конкурентоспроможності фірм-виробників, організовують для клієнтів семінари, присвячені інформаційним технологіям і їх використанню в різних секторах економіки, дають рекомендації по вибору засобів автоматизації і впровадженню інтегрованих систем управління підприємствами. В Україні ця діяльність практично відсутня.

До послуг IT-консалтингу відносять також різні інтернет-проекти, у тому числі розробку концепції і дизайну веб-сайтів, надання інтернет-ресурсів, статистичні дослідження відвідуваності сайтів і переваг різних груп користувачів.

В цілому IT-консалтинг — як в Україні, так і за кордоном — зростає високими темпами і, по оцінках експертів, є одним з найбільш перспективних напрямів, хоча готовність купувати дорогі комплексні автоматизовані системи в українських компаніях ще недостатньо велика.

Консалтинг сьогодні є не розкішшю, а нагальною потребою при роботі із замовником в області PR. У наданні послуги, у відмінності від продажу товару, завжди беруть активну участь дві сторони, і від дій кожної з них залежить і результат, і задоволення самим процесом співробітництва. Зв'язок із громадськістю — це не просто послуга, а діалог, що вимагає спілкування й взаєморозуміння. Тому PR-консалтинг є невід'ємною частиною цієї діяльності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, описати всі різноманітні ситуації, у яких потрібна допомога PR-консультантів, практично неможливо. Консалтинг необхідний у всіх основних напрямках PR: репутаційному (просувається сама компанія, наприклад, виробник, а не її продукція), маркетинговому (просуваються продукти/послуги/торговельні марки), антикризовому, в області зв'язків зі ЗМІ. Тренінги для ключового персоналу в області PR, по суті також можна розглядати як консалтинг.

Серед клієнтів консалтингових компаній України переважно підприємства середнього і крупного бізнесу. Послуги консалтингу найбільш затребувані в таких секторах національної економіки, як енергетика, нафтогазова галузь, важка промисловість, торгівля, харчова промисловість, машинобудування, телекомунікації, банки. При цьому зростання інтересу до консалтингового супроводу бізнесу в будь-якій з галузей провокується, в першу чергу, зростанням конкуренції. Так, останніми роками нестримно розвивається конкурентна боротьба у сфері торгівлі. Це примушує менеджерів торгових компаній залучати фахівців в області HR-консалтингу (більшою мірою для проведення тренінгів з персоналом), а також IT-консалтингу. Що стосується IT, то сьогодні української торгівлі відмічене тенденцією зростання інтересу крупних торгових мереж до комплексних систем автоматизації класу ERP, серед яких найбільші світові гравці SAP, Baan, Oracle. У міру розвитку ринку PR, PR-консалтинг, без сумніву, буде набирати силу, рости й у кількісному, і в якісному вираженні.

Література:

1. Кальна-Дубінюк Т.П. Паблік релейшнз. Навч. посіб./ Т.П. Кальна-Дубінюк, Р.І.Буряк — Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2010. — 204 с.
2. Блэк С. PR: международная практика./ С. Блэк. — М.: Новости, 1997. — 354с.
3. Королько В.Г. Основы публік релейшнз / В.Г. Королько. — К.: «Ваклер», 2002. — 612с.

4. Почепцов Г.Г. Паблік рілейшнз: Навчальний посібник / Г.Г. Почепцов. – К., 2000. – 438с.
5. Cutlip S. M. Effective Public Relations / S.M. Cutlip, A.H. Center, G.M. Broom, // Prentice-Hall, Englewood Cliffs. – 1994. – Ed. 7.
6. Консультирование сельских товаропроизводителей по экономике и управлению: Учеб. пособие / Под ред. Д. С. Алексанова, В. М. Кошелева. – М.: Агроконсалт, 2001. – 340 с.
7. Кулцький С.П. Основи організації інформаційної діяльності у сфері управління: Навч. посіб. / С.П. Кулцький – К.: МАУП, 2002. – 224 с.
8. Катлип Скотт М. Паблік рілейшнз. Теория и практика / М. Скотт Катлип, Х. Ален Сентер, Глен М. Брум // 8-е изд.: Пер. с англ.- М.: Издательский дом «Вильямс», 2001. – 725 с.

Кальная-Дубинюк Т.П., докт. экон. наук., доцент, заведующая кафедрой аграрного консалтинга и сервиса Национального университета биоресурсов и природопользования Украины

Развитие рынка PR-консалтинга в Украине. Рассматриваются особенности становления и развития спроса и предложения консалтинговых услуг в области PR в Украине. Раскрывается один из популярных видов консалтинга – управленческий консалтинг и его основные группы: стратегический консалтинг операционный управленческий консалтинг HR-консалтинг, тренинги и обучение; IT-консалтинг. Обосновываются направления отечественного рынка выделенных групп консалтинговых услуг и их зарубежные особенности. Определяются факторы роста интереса к консалтинговому сопровождению бизнеса в любой отрасли и в первую очередь такой, как рост конкуренции.

Ключевые слова: консалтинг, рынок PR, пресс-службы, агентства, консультанты, управленческий консалтинг, тренинги, конкуренция.

Kal'na-Dubinyuk T.P., Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Head of Agricultural Consulting and Service Department, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

The development of PR-consulting market in Ukraine. The features of the formation and development of the demand and supply of consulting services in the field of PR in Ukraine are revealed in the article. One of the popular types of consulting – Consulting Management and its main groups: strategic consulting, management consulting operations, HR- consulting, training and learning; IT-consulting are described. The directions of the domestic market aimed at providing dedicated groups with consulting services and its foreign features are given. Factors of increasing interest to the consulting business in any sphere, including the increase of competition are identified.

Key words: consulting, market PR, press service, agencies, consultants, management consulting, training, competition.